

मुंबई येथील उच्च न्यायालयात

फौजदारी अपील्य अधिकार क्षेत्र

क्रिमिनल रिव्हिजन एप्लिकेशन नंबर 559 ऑफ 2024

गोबिंदराम दर्यानुमल तलरेजा आणि इतर .. अर्जदार

विरुद्ध

महाराष्ट्र राज्य

.. प्रतिवादी

.....

- मीनल चांदनानी, अर्जदारांचे वकील
- श्री. गोबिंदराम डी. तलरेजा - अर्जदार क्रमांक १, हरेश शोभराज मोटवानी - अर्जदार क्रमांक २ व श्री प्रतीक नैषाद संघवी अर्जदार क्रमांक ३ उपस्थित
- मनीषा तिडके, एपीपी - राज्य प्रतिवादींसाठी
- मंगेश एच संत, पीएसआय, वाकोला पोलिस ठाणे

.....

कोरम : मिलिंद एन. जाधव, जे.

दिनांक: 21 नोव्हेंबर, 2024

निर्णय :

1. हा फौजदारी पुनरीक्षण अर्ज 25.06.2024 रोजी अतिरिक्त सत्र न्यायाधीश , न्यायालय कक्ष क्रमांक 21, मुंबई यांनी अर्जदारांनी 2019 च्या सत्र प्रकरण क्रमांक 379 मधील निशाणी13 खाली दाखल केलेल्या आरोपमुक्ती अर्जात दिलेल्या नकार आदेशाला आव्हान देतो.

2. वाकोला पोलिस ठाण्यात ०३.११.२००४ रोजी सीबीआयचे एसीबीचे पोलिस निरीक्षक भालचंद्र मोरेश्वर चोणकर यांच्या सांगण्यावरून भादंवि कलम ३५३ व ३४ दाखल करण्यात आलेल्या २००७ च्या सीआर क्रमांक ५४८ च्या एफआयआरमध्ये अर्जदारांना अनुक्रमे आरोपी क्रमांक १ ते ३ म्हणून दर्शविण्यात आले आहे. गेल्या १७ वर्षांत कोणतेही आरोप निश्चित करण्यात आलेले नाहीत. अर्जदारांनी 10.10.2022 रोजी निशाणी 13 खाली आरोपमुक्तीसाठी अर्ज दाखल केला. जो संबंधित आदेशाने फेटाळला आहे. अर्जदार क्रमांक 1 - गोविंदराम दर्यानोमल तलरेजा 76 वर्षे, अर्जदार क्रमांक 2 - हरेश शोभराज मोटवानी 72 वर्षे आणि अर्जदार क्रमांक ३ - प्रतीक नैषद संघवी यांचे वय ३८ वर्षे आहे. अर्जदार क्रमांक 1 आणि 2 व्यवसायाने वकील आहेत

आणि अर्जदार क्रमांक 3 घटनेच्या वेळी अर्जदार क्रमांक 1 मध्ये इंटर्नशिप घेत असलेले लॉ इंटर्न होते. ते आज बारमध्ये प्रॅक्टिसिंग अॅडव्होकेट आहेत.

3. विचारार्थ आवश्यक असलेल्या सध्याच्या खटल्यातील वस्तुस्थिती थोडक्यात पुढीलप्रमाणे :-

3.1. दिनांक ०३.११.२००७ रोजी अर्जदार क्रमांक १ यांना सुश्रीं सोनल चित्रोडा सीएमडी ऑल सर्विसेस अंडर वन रूफ प्रायव्हेट लिमिटेड यांचा भ्रमणध्वनी सकाळी 8.00 वाजता आला. आणि त्यांना माहिती दिली की सीबीआय अधिकाऱ्यांनी युनिट क्रमांक ७, शांतीनगर सहकारी संस्था. औद्योगिक वसाहत, प्लॉट क्रमांक ४-ब, वाकोला, सांताक्रूझ (पूर्व), मुंबई - ४०० ०५५ येथे सकाळी सव्वासात वाजता त्यांच्या कार्यालयाच्या आवारात भेट दिली आहे. या कार्यालयाच्या आवारात छापा टाकण्यात आला. त्यामुळे त्यांनी त्यांना कार्यालयात जाण्याची विनंती केली. न्यायालयीन नियोजित वेळापत्रकामुळे अर्जदार क्रमांक १ ने त्या दिवशी सकाळी कार्यालयात जाण्यास असमर्थता दर्शविली कारण तेथे इतर काही खटला चालविण्यासाठी कामगार न्यायालयात हजर राहणे आवश्यक होते. अर्जदार क्रमांक एकने तिला सांगितले की,

सीबीआय अधिकाऱ्यांनी तिला कोर्टाने जारी केलेले सर्च वॉरंट दाखवले आहे, त्यामुळे तिला आणि तिच्या कर्मचाऱ्यांना शोधकार्यात सहकार्य करावे लागेल. दिवसभरातील न्यायालयीन बांधिलकी संपल्यानंतर लगेचच कार्यालयात भेट देणार असल्याचे त्याने तिला कळवले.

3.2. दुपारी पावणेचारच्या सुमारास सोनल चित्रोडा यांचा आणखी एक मोबाइल फोन आला आणि त्यांनी सांगितले की, सकाळी सव्वासात वाजल्यापासून त्यांच्या कार्यालयावर शोध सुरू आहे आणि सीबीआयच्या एका अधिकाऱ्याने अत्यंत उद्धट वर्तन केले आणि त्यांच्या एका कर्मचाऱ्याला मारहाण ही केली आणि सीबीआय अधिकारी त्यांच्या इच्छेविरुद्ध काही कागदपत्रांवर स्वाक्षरी करण्यासाठी त्यांच्या कर्मचाऱ्यांवर दबाव टाकत आहेत. त्यामुळे आपली चिंता, भीती आणि सीबीआय अधिकाऱ्यांकडून नुकसान होण्याची भीती व्यक्त करत तिने अर्जदार क्रमांक एकला विनंती केली की, परिस्थिती सावरण्यासाठी ताबडतोब आपल्या कार्यालयात धाव घ्यावी.

3.3. अर्जदार क्रमांक १ त्यावेळी न्यायालयात व्यस्त असल्याने त्यावेळी वांद्रे येथील विद्वान अतिरिक्त महानगर दंडाधिकाऱ्यांच्या ९ व्या न्यायालयात उपस्थित असलेल्या

आपल्या एका असोसिएट अॅडव्होकेट अर्थात अर्जदार क्रमांक २ यांना वाकोला येथील आपल्या क्लायंटच्या कार्यालयाच्या आवारात सोबत येण्यास सांगितले, जिथे सीबीआयचा छापा सुरू होता. अर्जदार क्रमांक १ ने अर्जदार क्रमांक ३ ला देखील सोबत घेतले जे तेव्हा कायद्याचे विद्यार्थी होते आणि अर्जदार क्रमांक १ च्या लॉ फर्मने इंटरन म्हणून नियुक्त केले होते.

3.4. सायंकाळी पाच च्या सुमारास अर्जदार कार्यालयात पोहोचले वाकोला येथील आवारात सोनल चित्रोडा यांची त्यांच्या केबिनमध्ये भेट घेतली आणि त्या त्यांच्या कार्यालयातील शोध मोहिमेची माहिती देत असताना सीबीआयचे एक अधिकारी इंद्रजित बिष्ट, पोलिस निरीक्षक तेथे आले आणि त्यांनी अर्जदार क्रमांक १ ते ३ यांची चौकशी केली की, सीबीआयने शोध घेतला असता ते परवानगीशिवाय कार्यालयाच्या आवारात कसे घुसले? अर्जदार क्रमांक एकने आपण व्यवसायाने वकील असून त्यांच्या क्लायंट सोनल चित्रोडा यांच्या विनंतीवरून सकाळी सव्वासात वाजता सुरू झालेला शोध बराच काळ सुरू असल्याने त्यांना मदत करण्यासाठी तेथे आल्याचे सांगितले. त्यावेळी मोर. भालचंद्र मोरेश्वर चोणकर, पी. आय. एसीबी, सीबीआय यांना बोलावले

त्यांनी अर्जदारांची ओळखपत्रे पाहण्याची मागणी केली. अर्जदारांची ओळखपत्रे दाखविण्यात आली आणि त्या बदल्यात अर्जदार क्रमांक १ ने सीबीआय अधिकाऱ्यांना त्यांची ओळखपत्रे दाखवण्यास सांगितले. यावेळी अर्जदार क्रमांक १ चा मोबाईल वाजू लागला व अर्जदार क्रमांक १ कॉलला उत्तर देत असताना श्री. चोणकर यांनी अर्जदार क्रमांक १ ला आपला मोबाईल फोन आपल्या कडे देण्याचे निर्देश दिले जे अर्जदार क्रमांक १ ने नाकारले. अर्जदार क्रमांक १ ने श्री. चोणकर व उपस्थित इतर सीबीआय अधिकारी/ कर्मचाऱ्यांना त्यांचे ओळखपत्र दाखवण्यास सांगितल्याने सीबीआयचे सर्व अधिकारी सोनल चित्रोडा सीएमडी यांच्या केबिनमध्ये जमले व चोणकर यांनी पोलिस हवालदार गणपत कदम यांना वाकोला पोलिस ठाण्यात जाऊन पुढील कारवाईसाठी पोलिस मदत आणण्याचे आदेश दिले. वाकोला येथील पोलीस अधिकारी पोलिस ठाणे कार्यालयाच्या आवारात पोहोचले आणि तिन्ही अर्जदारांना वाकोला पोलिस ठाण्यात जाण्यास सांगितले, जे अर्जदारांनी तत्काळ केले.

3.5. 2007 चा क्रमांक 548 असलेला चोणकर यांच्या फिर्यादीवरून वाकोला पोलिस स्टेशनने भादंवि कलम ३५३ व कलम ३४ अन्वये ०३.११.२००७ रोजी एफआयआर

दाखल करण्यात आला. एफआयआरमध्ये असा आरोप करण्यात आला आहे की, सीबीआयचे पथक लाचलुचपत प्रतिबंधक कायद्याच्या कलम १२० (ब) ४२० आणि कलम १३ (२), १३ (१) (डी) अंतर्गत गुन्ह्यांसाठी २००७ च्या सीआर क्रमांक ३२ संदर्भात पुरावे गोळा करण्यासाठी सकाळी ७.१५ वाजल्यापासून वाकोला येथील कंपनीच्या कार्यालयाच्या आवारात छापा टाकत होते. तीन अनोळखी व्यक्ती (अर्जदारांचा संदर्भ देऊन) त्यांची परवानगी न घेता त्यांच्याकडे आल्या आणि त्यांनी स्वतःची ओळख (१) श्री गोविंदराम दर्यानोमल तलरेजा, अॅड. (२) हरेश शोभराज मोटवानी, अॅड. आणि (३) श्री प्रतीक नौशाद संघवी, त्यांचे सहाय्यक अशी करून दिली. एफआयआरमध्ये असा आरोप करण्यात आला आहे की तक्रारदाराने त्यांना सांगितले की कायदेशीर शोध सुरू आहे आणि त्यांनी तेथून निघून जावे परंतु त्यांनी जाण्यास नकार दिला आणि सीबीआय अधिकाऱ्यांना शोध घेण्यापासून रोखले. त्यामुळे फिर्यादीने पोलिस हवालदार जी. बी. कदम यांना पोलिस मदत मिळावी म्हणून वाकोला पोलिस ठाण्यात पाठविले, ते (१) श्री. गोस्वामी पोलिस निरीक्षक; (२) अरविंद पवार वाकोला पोलिस ठाण्याचे एपीआय व तीन पोलिस कॉन्स्टेबल सुमारे १८ वाजता परतले. पोलिस अधिकाऱ्यांनी अर्जदारांशी चर्चा केली असता त्यांनी सांगितले की, ते कंपनीच्या

मालक सोनल चित्रोडा यांचे कायदेशीर सल्लागार आहेत आणि म्हणूनच त्यांच्या विनंतीनुसार ते तेथे उपस्थित होते. त्यानंतर अर्जदारांना पोलिस अधिकाऱ्यांसमवेत पोलिस ठाण्यात जाण्यास सांगण्यात आले जेथे त्यांना शोध मोहीम राबविण्याच्या सरकारी कामात समान हेतूने अडथळा आणण्याच्या कारणावरून अटक करण्यात आली आणि पोलिसांनी तक्रारदाराव्यतिरिक्त चार सीबीआय अधिकारी असलेल्या चार साक्षीदारांचे जबाब नोंदवले. अर्जदारांविरुद्ध भादंवि कलम ३५३ आणि कलम ३४ अन्वये २००७ चा एफआयआर क्रमांक ५४८ दाखल करण्यात आला होता.

३.६. अर्जदारांना ०३.११.२००७ रोजी अटक करून ०४.११.२००७ रोजी वांद्रे येथील महानगर दंडाधिकारी न्यायालयात हजर करण्यात आले व दुसऱ्या दिवशी जामिनावर सोडण्यात आले. वाकोला पोलिस स्टेशनने फौजदारी खटला क्रमांक १४४६/पीएस/२००८ मधील भादंवि कलम ३५३ व कलम ३४ अन्वये अर्जदारांविरुद्ध फौजदारी खटला क्रमांक १४४६/पीएस/२००८ अन्वये फौजदारी गुन्हे दाखल करून महानगर दंडाधिकारी ३२ व्या न्यायालयासमोर ०४.०९.२००८ रोजी आरोपपत्र दाखल केले आहे.

३.७. श्री. भालचंद्र म. चोणकर यांनी यावेळी पोलिस निरीक्षक इंद्रजीत बिष्ट, पोलिस हवालदार श्री. गणपत कदम, पोलिस हवालदार महेश गर्जाळवार, श्री. विलास मोरे यांच्यासह छापा टाकला. या शोधासाठी त्यांनी मुंबईच्या विशेष न्यायालयाकडून सर्च वॉरंट काढले होते. तब्बल १७ वर्षांनंतरही आजतागायत खटला सुरू झालेला नाही. भालचंद्र चोणकर, गणपत कदम, महेश गर्जलवार, इंद्रजितसिंग बिष्ट आणि विलास मोरे या पाचही (५) सीबीआय अधिकारी/कर्मचाऱ्यांचे जबाब नोंदविण्यात आले आहेत.

4. अर्जदारांची बाजू अॅडव्होकेट यांनी मांडली असली तरी, अर्जदार क्रमांक 1 स्वतः आणि इतर दोन अर्जदारांचे वकील म्हणून हजर झाला आहे. ते सादर करतील की तिन्ही (3) अर्जदार वकील आणि कायदेव्यावसायिक आहेत आणि गुन्हेगारी रेकॉर्डची कोणतीही पार्श्वभूमी नसलेल्या अत्यंत आदरणीय कुटुंबातील आहेत आणि कायद्याचे पालन करणारे नागरिक आहेत. ते सादर करतील की अर्जदार क्रमांक 1 आणि 2 वकील होते तर अर्जदार क्रमांक 3 घटनेच्या तारखेस अर्जदार क्रमांक 1 च्या फर्ममध्ये लॉ इंटर्न होते. ते सादर करतील की अर्जदारांनी दाखल केलेल्या आरोपमुक्ती अर्जाचा विचार केला पाहिजे कारण अर्जदारांवर भादंविच्या कलम 353 आणि कलम 34 अन्वये दाखल

गुन्ह्याचा आरोप केला गेला आहे आणि कथित तपास आणि जबाब नोंदविणे स्पष्टपणे एकतर्फी आहे आणि वास्तविक सत्य शोधण्यासाठी पोलिसांनी कोणतेही प्रयत्न केले नाहीत. सरकारी पक्षाच्या पाच साक्षीदारांचे जबाब पाहिले तर त्या जबाबांवरील नाव वगळता ते एकमेकांशी पूर्णपणे साधर्म्य साधणारे आहेत, असा युक्तिवाद त्यांनी केला.

5. तक्रारीत जे नमूद केले आहे ते वरील वस्तुस्थितीत नमूद केले आहे परंतु त्याव्यतिरिक्त तक्रारदार श्री. भालचंद्र, सोनल चित्रोडा यांचे कायदेशीर सल्लागार असल्याची ओळख करून देणाऱ्या अर्जदारांनी शोध घेऊ दिला नाही, त्यामुळे त्यांना ताब्यात घेण्यात आल्याचा आरोप सीबीआयच्या लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाचे पोलिस निरीक्षक चोणकर यांनी केला आहे. कोणत्या मार्गाने आणि कसे हे कोणत्याही साक्षीदाराने सांगितलेले नाही. त्यांच्या मते हा पूर्णपणे खोटा आरोप आहे. सरकारी पक्षाच्या पाच साक्षीदारांची नावे वर नमूद केलेली आहेत आणि जे पाचही जबाबांमध्ये समान आढळले आहेत त्यांचा संबंधित भाग खाली दिला आहे:-

- गुन्ह्यातील पुरावे गोळा करण्यासाठी व वरील कंपनीच्या कार्यालयाच्या आवारात छापा टाकण्यासाठी दिनांक ०३.११.२००७ रोजी सकाळी सव्वासात

च्या सुमारास माननीय विशेष न्यायालय, मुंबई येथून शोध वॉरंट प्राप्त करून तक्रारदार, पोलिस निरीक्षक श्री बिष्ट, पोलिस हवालदार जी. बी. कदम, पोलिस हवालदार गर्जाळवार, विलास मोरे हे वरील कंपनीच्या कार्यालयात आले. त्यांनी कंपनीच्या सीएमडी श्रीमती सोनल चित्रोडा यांना या गुन्ह्याची माहिती देऊन त्यांचे सर्च वॉरंट दाखवून त्यांची स्वाक्षरी घेतली आणि कार्यालयाच्या आवारात शोध घेण्यास सुरुवात केली. शोध सुरू असताना १७.२० च्या सुमारास तीन अनोळखी व्यक्ती तक्रारदार किंवा पोलिस अधिकाऱ्यांची परवानगी न घेता शोधस्थळी घुसल्या. तक्रारदाराने परवानगी न घेता आत का प्रवेश केला, अशी विचारणा केली असता त्यातील एकाने आपले नाव गोविंदराम दर्यानोमल तलरेजा असे सांगून आपण अँडव्होकेट असल्याचे सांगितले आणि दुसऱ्या व्यक्तीने आपले नाव हरेश शोभराज मोटवानी असे सांगून आपण अँडव्होकेट असल्याचे सांगितले आणि तिसऱ्या व्यक्तीने आपले नाव प्रतीक नौशाद संघवी असे दिले आणि त्यावेळी ते त्यांचे सहाय्यक असल्याचे सांगितले. तक्रारदाराने त्यांना सांगितले की कायदेशीर शोध सुरू आहे आणि त्यांनी निघून जावे आणि कोणत्याही प्रकारचा अडथळा निर्माण न करता निघून जाण्यास सांगितले. त्यावेळी या तिघांनी

फिर्यादीचे ओळखपत्र मागितले, ते फिर्यादीने दाखवून तेथून निघून जाण्यास सांगितले. त्यांनी तेथून जाण्यास नकार दिला आणि तेथेच थांबून शोध घेण्यास अडथळा आणला.

त्यानंतर फिर्यादी यांनी आपल्यासोबत असलेले पोलिस हवालदार जी. बी. कदम यांना पोलिस मदतीसाठी वाकोला पोलिस ठाण्यात जाण्यास सांगितले. ते पोलिस ठाण्यात गेले आणि १८.०० च्या सुमारास परत आले. पोलिस निरीक्षक गोस्वामी, उपनिरीक्षक श्री. पवार व पोलिस अंमलदार यांच्यासमवेत उपरोक्त कार्यालयात गेले. पोलिसांनी तिघांकडे चौकशी केली असता त्यांनी आपण संबंधित कंपनीच्या मालक सोनल चित्रोडा यांचे कायदेशीर सल्लागार असल्याचे सांगून शोध घेऊ देणार नसल्याचे सांगितले. पोलिसांनी या व्यक्तींना ताब्यात घेतले आणि तक्रारदार वाकोला पोलिस ठाण्यात आले आणि त्यांच्याविरुद्ध भारतीय दंड संहितेच्या कलम ३५३ व ३४ अन्वये फौजदारी गुन्हा दाखल करण्यात आला.

5.1. त्यांनी सादर केले की प्रस्तुतचा खटला सीबीआयने अर्जदारांवर फौजदारी प्रक्रिया सुरू करण्यासाठी चुकीच्या पद्धतीने आणि खोट्या पद्धतीने त्यांच्यावर दाखल

केला आहे. अर्जदार क्रमांक १ व २ हे कंपनीच्या मालक सोनल चित्रोडा यांचे कायदेशीर सल्लागार असल्याने त्यांच्या विनंतीवरून त्यांच्या निवासस्थानी भेट दिली. ते सादर करतील की अर्जदारांनी दिनांक ०१.१२.२००९ रोजी महानगर दंडाधिकारी ३२ वे न्यायालय, वांद्रे, मुंबई यांच्याकडे विविध कारणास्तव सीआरपीसी कलम २५८ अन्वये कार्यवाही थांबविण्याची विनंती करणारा अर्ज दाखल केला जो ०१.१२.२००९ च्या आदेशाने फेटाळण्यात आला. त्यानंतर अर्जदारांनी २६.१०.२०१५ आणि ०६.०८.२०१६ रोजी विद्वान दंडाधिकारी, ७१ वे न्यायालय वांद्रे, मुंबई यांच्यासमोर सीआरपीसीच्या कलम २५१ अन्वये याचिका नोंदविण्यासाठी आक्षेप घेत निर्दोष मुक्तता आणि निर्दोष मुक्ततेची मागणी करणारे तीन वेगवेगळे अर्ज दाखल केले, ज्यावर दोन्ही पक्षांचे म्हणणे ऐकून घेतल्यानंतरही न्यायालयाने निर्णय घेतला नाही. त्यांनी सांगितले की घटनेच्या ठिकाणी अनेक प्रत्यक्षदर्शी साक्षीदार होते. फिर्यादी/तपास यंत्रणेने पोलिसांच्या मदतीने त्यांची चौकशी केली असती आणि त्यांचा जबाब नोंदवता आला असता जो झाला नाही. ते सादर करतील की त्यांनी नोंदवलेले पाच जबाब तपास अधिकारी हा सीबीआयच्या पाच अधिकारी/कर्मचाऱ्यांचे आहे. ते पुढे म्हणाले की, युक्तिवादासाठी असे गृहीत धरले की सरकारी पक्षाच्या सर्व साक्षीदारांचे जबाब त्यांच्या फेस व्हॅल्यूवर घेतले गेले

आहेत, तरीही आयपीसीच्या कलम 353 अंतर्गत कोणताही कथित गुन्हा अर्जदारांनी केला आहे हे सिद्ध होणार नाही किंवा निष्कर्ष निघणार नाही. १२.०३.२०१९ रोजी महानगर दंडाधिकारी ७१ वे न्यायालय वांद्रे, मुंबई यांनी महाराष्ट्र सरकारने दिनांक 07.06.2018 चा 40/2018 चा सुधारणा अधिनियम भादंविकलम ३५२ आणि ३५३ मध्ये केलेल्या दुरुस्तीच्या अनुषंगाने हे प्रकरण सत्र न्यायालय, मुंबई कडे सुपूर्द केले. अर्जदारांनी दिनांक 20.08.2019 रोजी हे प्रकरण मेट्रोपॉलिटन मॅजिस्ट्रेटच्या 71 व्या कोर्ट वांद्रे मुंबई किंवा अधिकार क्षेत्र असलेल्या दुसऱ्या दंडाधिकारी न्यायालयाकडे परत पाठविण्यासाठी अर्ज निशाणी ५ दाखल केला आहे, विद्वान अतिरिक्त सत्र न्यायाधीशांनी प्रतिवादी राज्याला म्हणणे मांडण्याचे निर्देश दिले. त्यानंतर महामारी पसरली आणि अर्जदारांनी या अर्जाचा पाठपुरावा न करण्याचा निर्णय घेतला. निशाणी १३ खाली दिनांक १०.१०.२०२२ रोजी डिस्चार्ज अर्ज दाखल करण्यात आला होता त्यात असे नमूद केले की, सोनल चित्रोडा यांच्या कार्यालयावर सकाळी 7.15 वाजता छापा टाकण्यास सुरुवात झाली असून अर्जदारांनी सुमारे 10 तासांनंतर 17.20 वाजता (सायंकाळी 5.20 वाजता) संबंधित कार्यालयात भेट दिली. अर्जदारांनी कर्तव्यावर असलेल्या सीबीआय अधिकाऱ्यांना त्यांचा शोध घेण्यास किंवा शोध सुरू ठेवण्यास

अडथळा आणला नाही, परंतु अर्जदार क्रमांक एकने सीबीआय अधिकाऱ्यांना त्यांची ओळखपत्रे दाखवण्यास सांगितल्याने श्री. भालचंद्र मोरेश्वर चोणकर आणि सध्याच्या खटल्यात सर्वात महत्त्वाची बाब म्हणजे भादंवि कलम ३५३ अन्वये अर्जदारांवर गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. ते सादर करतील की विद्वान अतिरिक्त सत्र न्यायाधीशांनी प्रतिवादी-राज्याला दोषमुक्ती अर्जावर उत्तर दाखल करण्याचे निर्देश दिले असले तरी, कोणत्या ना कोणत्या कारणास्तव फिर्यादी दोषमुक्ती अर्जावर आपले म्हणणे दाखल करण्यात अपयशी ठरले आणि विद्वान न्यायालयाने 22.01.2024 रोजी रोजनाम्यात असे निरीक्षण नोंदवले की प्रतिवादींनी कोणतेही म्हणणे दाखल केले नाही आणि आरोपमुक्तीच्या खटल्याचा निर्णय निशाणी १३ खालील अर्ज फेटाळण्याच्या आदेशाद्वारे घेण्यात आला. आरोपमुक्तीचा अर्ज निकाली निघण्याच्या अवघ्या 10 दिवस अगोदर हे प्रकरण अतिरिक्त सत्र न्यायाधीश 17 व्या न्यायालय, मुंबई यांच्या न्यायालयाकडून विद्वान अतिरिक्त सत्र न्यायाधीशांचे कोर्ट , कोर्ट रूम क्रमांक २१, मुंबई यांच्या न्यायालयात वर्ग करण्यात आले. या टप्प्यावर, प्रतिवादी राज्याने निशाणी 27 खाली दोषमुक्तीच्या अर्जावर आपले म्हणणे मांडण्यासाठी न्यायालयाची परवानगी अर्ज दाखल केला. ज्यावर न्यायालयाने सुनावणी घेतली. अर्जदारांच्या म्हणण्यानुसार, फिर्यादी पक्षाने

दाखल केलेल्या आरोपपत्रात कलम 353 आणि कलम 34 आयपीसी खालील गुन्हाचे कोणतेही घटक नाहीत, असे ते सादर करतील. मात्र, त्यानंतर लगेचच दुसऱ्या दिवशी म्हणजे 25.06.2024 रोजी डिस्चार्ज अर्ज फेटाळण्यात आला. 26.06.2024 रोजी ई-कोर्टवेबसाइटवर अपलोड केलेल्या आदेशानुसार, अर्जदारांना समजले की न्यायालयाने मागील तारखेला त्यांचा दोषमुक्तीचा अर्ज फेटाळला आहे. हा आदेश 04.07.2024 रोजी ई-कोर्टाच्या संकेतस्थळावर अपलोड करण्यात आला होता. 28.06.2024 रोजी, अर्जदारांनी त्यांच्या वकिलामार्फत 25.06.2024 रोजी दिलेल्या आदेशाच्या प्रमाणित प्रतीसाठी अर्ज केला. ते सादर करतील की संबंधित आदेशाद्वारे डिस्चार्ज अर्ज फेटाळण्याच्या आवाहनाचे मुख्य कारण हे आहे की फिर्यादीने रेकॉर्डवर ठेवलेल्या संपूर्ण सामग्रीवरून, हे सिद्ध होत नाही किंवा दिसून येत नाही की कलम 353 आयपीसी अंतर्गत कोणताही गुन्हा घडला आहे आणि म्हणूनच डिस्चार्ज अर्ज मंजूर केला गेला पाहिजे होता. कलम ३५३ अन्वये कारवाई करण्यासाठी अर्जदारांविरुद्ध आरोपपत्र/ अंतिम अहवालात प्रथमदर्शनी पुरेसे प्रकरण सिद्ध झाले नाही, तर दोषमुक्तीचा अर्ज मंजूर व्हायला हवा होता, असे ते सादर करतील. त्यांनी कलम ३५३ आयपीसीच्या तरतुदी निदर्शनास आणल्या आणि असा युक्तिवाद केला की त्यातील कोणतेही घटक

प्रथमदर्शनी सरकारी पक्षाने सिद्ध केलेले नाहीत. कलम ३५३ हे सरकारी कर्मचाऱ्यावर फौजदारी बळाचा वापर करून किंवा हावभावांचा वापर करून त्याच्या शासकीय कामात अडथळा आणण्यासाठी त्याच्यावर हल्ला करण्याशी संबंधित आहे. सध्याची वस्तुस्थिती आणि परिस्थिती पाहता सीबीआय च्या अधिकाऱ्यांनी अर्जदारांविरुद्धात त्यांच्याच जबानीत कोणतीही तक्रार केलेली नाही. ते सादर करतील की अर्जदार वकील आणि सुश्रीं सौ. सोनल चित्रोडाचे कायदेशीर सल्लागार आहेत. त्यांनी वारंवार केलेल्या विनंतीवरून आपल्या अधिकाऱ्याची भेट घेतली आणि त्या तारखेला सकाळी सव्वासात वाजता (१० तासांपूर्वी) सुरू झालेल्या शोधमोहिमेत त्यांनी कधीही अडथळा आणला नाही. बळाचा वापर करून हल्ला झाला असेल, तर पोलिसांनी मारहाणीच्या स्वरूपाचा तपास करायला हवा होता, पण सर्वात महत्वाचे म्हणजे सरकारी पक्षाच्या पाचही साक्षीदारांनी सायंकाळी ५ वाजून २० मिनिटांनी त्यांच्या पुढील शोधमोहिमेत अडथळा आणून केलेल्या कथित मारहाणीचे वर्णन केले. मात्र, त्यांच्या वक्तव्यात मारहाण किंवा अडथळा आणण्याचे कोणतेही तथ्य नाही. मारहाणीचा वरील आरोप लक्षात घेता मारहाणीचे घटक सिद्ध झालेले नाहीत आणि पाच साक्षीदारांचे जबाब पाहता न्यायालयाने आरोपमुक्तीचा अर्ज मंजूर करायला हवा होता. सरकारी पक्षाच्या पाच

साक्षीदारांपैकी एकाही साक्षीदाराने आपल्या जबाबात असे नमूद केलेले नाही की, अर्जदारांच्या हस्तक्षेपामुळे किंवा उपस्थितीमुळे शोध थांबवावा लागला किंवा थांबवावा लागला. नोव्हेंबर २००७ पासून आजतागायत वकिली व्यवसायात वकिली करणाऱ्या अर्जदारांना कलम ३५३ आयपीसीच्या तरतुदींच्या अत्यंत गंभीर परिणाम असलेला “आरोपी” म्हणून खटला प्रलंबित असल्याचा कलंक सहन करावा लागला आहे, असे ते सादर करतील. सीबीआयच्या पाच अधिकाऱ्यांना मारहाण केल्याचा आणि त्यांच्या कामात अडथळा आणल्याचा प्रथमदर्शनी कोणताही पुरावा मिळालेला नाही. ते सादर करतील की सत्र न्यायालय कलम 353 आयपीसी परिभाषित स्पष्टीकरणाचा विचार करण्यात आणि त्याचे मूल्यमापन करण्यात अपयशी ठरले. आयपीसी अंतर्गत "हल्ला" म्हणजे केवळ शब्द म्हणजे हल्ला नव्हे परंतु ती व्यक्ती वापरत असलेल्या शब्दांमुळे त्याच्या हावभावांना किंवा तयारीला असा अर्थ मिळू शकतो की ते हावभाव किंवा तयारी हल्ला ठरू शकते. ते सादर करतील की सध्याचे प्रकरण हे अर्जदारांवर सरकारी पक्षाने लादलेले स्पष्टपणे बेकायदेशीर प्रकरण आहे ज्यामुळे हल्ला किंवा गुन्हेगारी बळाचा वापर करण्याचे कोणतेही घटक सिद्ध झालेले नाहीत. ते सादर करतील की अर्जदार वकील म्हणून त्यांची व्यावसायिक कर्तव्ये पार पाडत आहेत. त्यामुळे भादंवि कलम ३५३ मधील

आवश्यक घटक तयार केले जात नाहीत, असे ते सादर करतील. त्यामुळे कलम ३५३ आणि ३४ आयपीसी अंतर्गत गुन्ह्यासाठी दाखल केलेला एफआयआर रद्द करून दोषमुक्तीचा अर्ज मंजूर करायला हवा होता. आयपीसीच्या कलम ३५३ च्या आवश्यक निकषांचा विचार न केल्याने संबंधित आदेशात गंभीर कायदेशीर कमकुवतपणा आहे, म्हणून निशाणी १३ खाली दाखल केलेला आरोपमुक्ती अर्ज मंजूर केला पाहिजे होता असे ते सादर करतील.

6. 25.06.2024 तारखेच्या निशाणी १३ खाली दिलेल्या आदेशाचे समर्थन एपीपी सुश्री तिडके करेल आणि असे सादर करेल की अर्जदारांनी घटनेच्या ठिकाणी सीबीआय अधिकाऱ्यांना चौकशी करणे आणि त्यांना तपासणीसाठी त्यांचे ओळखपत्र सादर करण्यास सांगणे हे खरे तर सीबीआय अधिकाऱ्यांकडून कर्तव्यात अडथळा निर्माण करण्यासारखे आहे. मात्र, सरकारी पक्षाच्या साक्षीदारांचे पाच जबाब वाचल्यानंतर ती असे म्हणेल की, पाचही जबाब पूर्णपणे समान आहेत हे खरे आहे आणि एकाही जबाबात साक्षीदारांनी केलेल्या मारहाणीबाबत एकही पॉझिटिव्ह केस नमूद केलेली नाही. त्यांनी सरकारी पक्षाच्या पाच साक्षीदारांच्या जबाबांकडे माझे लक्ष वेधले आहे जे

कामकाजाच्या पान क्रमांक १३२ ते १३५ मध्ये जोडण्यात आले आहे आणि ते सादर करतील की वरील जबाब वाचल्यानंतर असे दिसून येते की जेव्हा सीबीआय अधिकाऱ्यांना त्यांचे ओळखपत्र दाखवण्यास सांगितले गेले आणि त्यांनी अर्जदारांना त्यांचे ओळखपत्र दाखविल्यानंतर अर्जदारांना परिसर सोडण्याचे निर्देश देण्यात आले जे अर्जदारांनी नाकारले आणि अशा प्रकारे परिसर सोडण्यास नकार दिल्यामुळे अर्जदारांनी सीबीआय अधिकाऱ्यांनी केलेल्या शोध मोहिमेत अडथळा निर्माण केला. सकाळी सव्वासात वाजल्यापासून सुरू असलेल्या सीबीआयच्या शोधामुळे सोनल चित्रोडा यांचे वकील आणि कायदेशीर सल्लागार असल्याचे त्यांनी सीबीआय अधिकाऱ्यांना कळवले होते आणि त्यांच्या विनंतीवरून त्यांच्या कार्यालयाच्या आवारात भेट दिली होती आणि ते सीबीआय अधिकाऱ्यांना पुढील शोध घेऊ देणार नाहीत, असे त्या म्हणाल्या. सीबीआय अधिकाऱ्यांच्या पाच जबाबांमध्ये नोंदवलेली ही वस्तुस्थिती फिर्यादी पक्षाच्या खटल्याशी विसंगत आहे कारण अर्जदार आणि सीबीआय अधिकारी या दोन्ही बाजूंनी एकमेकांना त्यांचे ओळखपत्र दाखवण्याचे आवाहन केल्यानंतर आणि प्रत्यक्षात दोन्ही बाजूंनी एकमेकांना दाखविले गेल्यानंतर अर्जदारांनी अडथळा निर्माण करून परिसराबाहेर जाण्यास नकार दिला. त्यामुळे सध्याचा पुनरीक्षण अर्ज फेटाळण्यात यावा आणि

दोषमुक्ती नाकारण्याचा आदेश देण्यात यावा, अशी मागणी त्या करणार आहेत. १७ वर्षांनंतरही खटला का सुरू झाला नाही, असा प्रश्न विचारला असता एपीपीकडे याचे कोणतेही उत्तर नाही.

7. दोन्ही विद्वान वकील यांना ऐकले आणि त्यांच्या मदतीने, खटल्याची संपूर्ण नोंद पाहिली.

8. सुरुवातीलाच असे दिसून येते की, भादंविकलम ३५३ मधील तरतुदींच्या अंमलबजावणीत कोणत्याही सरकारी कर्मचाऱ्यावर फौजदारी बळाचा वापर करून हल्ला केला जाऊ शकतो, तसेच त्याला त्याचे सरकारी कर्तव्य बजावण्यापासून रोखले जाईल किंवा परावृत्त केले जाईल या हेतूने अडथळा निर्माण केला जाईल. त्यामुळे हल्ला किंवा गुन्हेगारी बळाचा वापर करण्याची हीच कृती या प्रकरणातील वस्तुस्थितीवरून गोळा करणे आवश्यक आहे. सरकारी पक्षाच्या साक्षीदारांनी नोंदवलेल्या पाच जबाबांमध्ये कलम ३५३ आयपीसीशी संबंधित कोणतेही घटक त्यातून गोळा करता येणार नाहीत. सरकारी पक्षाच्या पाच साक्षीदारांनी एवढेच सांगितले आहे आणि पुनरावृत्ती केली आहे की अर्जदारांनी परिसराला भेट दिली आणि त्यानंतर दोन्ही बाजूंनी

एकमेकांना त्यांनी दाखवलेले त्यांचे ओळखपत्र दाखवण्यास सांगितले आणि त्यानंतर फिर्यादीच्या म्हणण्यानुसार, अर्जदारांना निघून जाण्यास सांगण्यात आले परंतु अर्जदार निघून गेले नाहीत, त्यामुळे अडथळा निर्माण झाला. मात्र, असे दिसून येत आहे की, पोलीस लाचलुचपत प्रतिबंधक विभाग, सीबीआय, मुंबईचे निरीक्षक भालचंद्र चोणकर यांना अर्जदारांना ओळखपत्र दाखवण्यास सांगितल्यावर त्यांनी तत्काळ पोलीस हवालदार गणपत कदम यांना बोलावून पुढील कारवाईसाठी पोलीस मदत आणली. मारहाणीसाठी भादंवि कलम ३५३ मधील तरतुदींचा वापर करण्यासाठी वर नमूद केलेल्या तथ्ये आणि परिस्थितीच्या आधारे प्रथमदर्शनी पुरावे असल्याचे न्यायालयाचे समाधान झाल्याच्या आधारावर हा आदेश देण्यात आला आहे. सरकारी पक्षाच्या पाच साक्षीदारांच्या जबाबात एवढेच म्हटले आहे की, अर्जदारांना तेथून निघून जाण्यास सांगण्यात आले होते, परंतु ते परिसर सोडून गेले नाहीत आणि त्यांनी शोध मोहिमेत अडथळा आणला. हे म्हणणे आयपीसीच्या कलम ३५३ च्या घटकांच्या उपस्थितीस पात्र ठरण्यासाठी पुरेसे ठरेल की नाही हा सध्याच्या प्रकरणात निर्णय घ्यायचा प्रश्न आहे.

भादंवि कलम 353 खालीलप्रमाणे आहे:-

353. लोकसेवकाला कर्तव्य बजावण्यापासून रोखण्यासाठी हल्ला करणे किंवा फौजदारी बळाचा वापर करणे - जो कोणी लोकसेवक म्हणून आपले कर्तव्य पार पाडताना लोकसेवक असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीवर हल्ला करतो किंवा फौजदारी बळाचा वापर करतो किंवा त्या व्यक्तीला असे लोकसेवक म्हणून कर्तव्य बजावण्यापासून रोखतो किंवा प्रतिबंधित करतो किंवा अशा व्यक्तीने त्याचे कर्तव्य कायदेशीररित्या पार पाडण्यासाठी केलेल्या किंवा करण्याचा प्रयत्न केलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या परिणामी अशा लोकसेवकाला दोन वर्षांपर्यंत तुरुंगवास किंवा दंड किंवा दोन्ही शिक्षा होऊ शकतात.

८.१. असे दिसून येते की कलम ३५३ आयपीसी म्हणजे सरकारी कर्मचाऱ्याला त्याचे कर्तव्य बजावण्यापासून रोखण्यासाठी हल्ला करणे किंवा फौजदारी बळाचा वापर करणे. भादंवि.कलम ३५१ अन्वये 'हल्ला' या शब्दाची स्वतंत्र व्याख्या करण्यात आली आहे आणि त्यात म्हटले आहे की, जो कोणी कोणताही हावभाव किंवा कोणतीही तयारी करतो किंवा त्याला माहित असेल की अशा हावभाव किंवा तयारीमुळे उपस्थित असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीला असे वाटेल की जो तो इशारा किंवा तयारी करतो तो त्या

व्यक्तीवर फौजदारी बळाचा वापर करणार आहे, तो हल्ला करेल, असे म्हटले जाते. हे लक्षात घेणे अत्यंत महत्वाचे आहे की आयपीसीच्या कलम 353 चे स्पष्टीकरण सध्याच्या प्रकरणात पूर्णपणे प्रासंगिक आहे ज्यात असे म्हटले आहे की केवळ शब्द म्हणजे हल्ला नाही परंतु एखादी व्यक्ती जे शब्द वापरते ते त्याच्या हावभावांना किंवा तयारीला असा अर्थ देऊ शकतात की ते हावभाव किंवा तयारी हल्ल्यासारखे ठरू शकते . सध्याच्या प्रकरणात स्पष्टीकरणाचा अर्थ असा आहे की सीबीआय अधिकाऱ्यांचे पाच जबाब तपासले तर हे स्पष्ट पणे दिसून येईल की एका बाजूला अर्जदार आणि दुसरीकडे सीबीआय अधिकारी श्री. भालचंद्र चोणकर यांच्यात केवळ शाब्दिक देवाणघेवाण झाली होती. दोन्ही बाजूंमध्ये देवाण-घेवाण झालेले शब्द वगळता , सीबीआयच्या सुरु असलेल्या शोध मोहिमेत किंवा कर्तव्यात कोणत्याही अर्जदाराने अडथळा आणला हे दर्शविणारे काहीही रेकॉर्डवर नाही. अधिकारी चोणकर यांच्या सांगण्यावरून वाकोला पोलिस ठाण्याचे पोलिस पथक आले आणि त्यांनी अर्जदारांना सोबत येण्यास सांगितले, तेव्हा अर्जदारांनी तत्काळ त्या आदेशाचे पालन केल्याचे दिसून येते. यावरून अर्जदारांचे वर्तन स्पष्ट पणे दिसून आले. माझ्यासमोरील अर्जदार क्रमांक १, २ व ३ हे या बारमध्ये प्रॅक्टिस करणारे आदरणीय वकील आहेत. ते प्रोफेशनल आहेत. वकिली व्यवसायात

शिक्षणाची एक शाखा असते. ब्लॅक लॉ डिक्शनरी, ११ व्या आवृत्तीनुसार, "व्यवसाय" म्हणजे "प्रगत शिक्षण आणि प्रशिक्षण आवश्यक असलेला व्यवसाय; विशेषतः कायदा, वैद्यकीय आणि मंत्रालय या तीन पारंपारिक व्यवसायांपैकी एकाबद्दल". "प्रोफेशनल" म्हणजे "एखादी व्यक्ती जी शिकलेल्या व्यवसायाशी संबंधित आहे किंवा ज्याच्या व्यवसायासाठी उच्च स्तराचे प्रशिक्षण आणि प्रवीणता आवश्यक आहे. 'प्रोफेशन'साठी शिक्षणाच्या किंवा विज्ञानाच्या कुठल्या तरी शाखेत प्रगत शिक्षण आणि प्रशिक्षणाची गरज असते. कामाचे स्वरूपही कुशल आणि विशेष आहे, ज्याचा बराचसा भाग मॅन्युअल/ऐवजी मानसिक असेल. एखाद्या व्यावसायिकाला व्यावसायिक किंवा व्यापारी किंवा उत्पादने किंवा वस्तूंचा सेवा पुरवठादार यांच्याबरोबर समान किंवा समान वागणूक दिली जाऊ शकत नाही. वकिली व्यवसायाचा विचार करता, बार ऑफ इंडियन लॉयर्स विरुद्ध नॅशनल इन्स्टिट्यूट ऑफ कम्युनिकेबल डिजीज (2024) 8 SCC 430 या खटल्यात सर्वोच्च न्यायालयाने या कायद्याच्या संपूर्ण स्पेक्ट्रम आणि योजनेचा विचार करून वकिली व्यवसायाला लागू करण्यात येणाऱ्या ग्राहक संरक्षण कायद्याच्या ग्राह्यतेचा विचार करताना इतर व्यवसायाची तुलना वकिली व्यवसायाशी खालीलप्रमाणे केली आहे. या निर्णयाच्या परिच्छेद क्रमांक ३४ आणि ३५ मध्ये सर्वोच्च न्यायालयाने या

प्रश्नाचे उत्तर दिले आहे की, वकिली व्यवसायाची तुलना इतर कोणत्याही पारंपारिक व्यवसायाशी करता येणार नाही. की तो व्यावसायिक स्वरूपाचा नसून मुळात सेवाभावी व्यवसाय आहे. त्यात असे म्हटले आहे की वकिलांनी निर्भय असणे अपेक्षित आहे आणि कायद्याचे राज्य अबाधित राखण्यासाठी नागरिकांच्या हक्कांचे रक्षण करण्यासाठी आणि न्यायसंस्थेच्या स्वातंत्र्याचे रक्षण करण्यासाठी स्वतंत्र. संदर्भासाठी वरील निर्णयातील परिच्छेद क्र.३४ व ३५ खाली दिले आहेत:-

34. अशा प्रकारे वकिली व्यवसायाची तुलना इतर कोणत्याही पारंपारिक व्यवसायाशी करता येणार नाही, हे निर्णयांच्या वर्गीकरणात सर्वमान्य आहे. हा व्यावसायिक स्वरूपाचा नसून मूलतः सेवाभावाने, उदात्त व्यवसाय आहे. न्यायदान व्यवस्थेत वकिलांची भूमिका अपरिहार्य आहे, असे म्हणता येणार नाही. आपले संविधान जिवंत ठेवण्यासाठी न्यायशास्त्राचा विकास वकिलांच्या सकारात्मक योगदानानेच शक्य आहे. नागरिकांच्या हक्कांचे रक्षण करण्यासाठी, कायद्याचे राज्य अबाधित ठेवण्यासाठी आणि न्यायपालिकेच्या स्वातंत्र्याचे रक्षण करण्यासाठी वकिलांनी निर्भय आणि स्वतंत्र असणे अपेक्षित आहे. लोकांचा

न्यायव्यवस्थेवर अपार विश्वास आहे आणि न्यायव्यवस्थेचा अविभाज्य भाग असलेल्या बारला न्यायपालिकेचे स्वातंत्र्य आणि पर्यायाने राष्ट्राच्या लोकशाही व्यवस्थेचे रक्षण करण्यासाठी अत्यंत महत्त्वाची भूमिका देण्यात आली आहे. अभिजनांमधील बुद्धिजीवी आणि वंचितांमधील सामाजिक कार्यकर्ते हे अँडव्होकेट समजले जातात. म्हणूनच त्यांनी आपल्या क्लायंटची कायदेशीर कार्यवाही हाताळताना उबेरिमा फिडेस म्हणजेच अत्यंत सद्भावना, सचोटी, निष्पक्षता आणि निष्ठा या तत्त्वांनुसार कार्य करणे अपेक्षित आहे. न्यायालयाचा एक जबाबदार अधिकारी आणि न्याय प्रशासनाचा एक महत्त्वाचा सहाय्यक म्हणून, एक वकील केवळ आपल्या क्लायंटलाच नव्हे तर न्यायालय आणि विरुद्ध बाजूलाही आपले कर्तव्य करतो.

35. वकिली व्यवसाय इतर व्यवसायांपेक्षाही वेगळा आहे कारण वकील जे करतात त्याचा परिणाम केवळ व्यक्तीवरच नव्हे तर सभ्य समाजाचा पाया असलेल्या संपूर्ण न्याय प्रशासनावर होतो. वकिली व्यवसाय हा गंभीर आणि पवित्र व्यवसाय आहे, हे लक्षात घेतले पाहिजे. देशातील न्यायव्यवस्थेला बळकटी

देण्यासाठी या व्यवसायातील दिग्गजांनी बजावलेल्या उत्कृष्ट भूमिकेमुळे या व्यवसायाला नेहमीच खूप मान दिला जातो. न्यायव्यवस्था कार्यक्षम, प्रभावी आणि विश्वासाहर् बनविण्यात आणि लोकशाहीच्या तीन स्तंभांपैकी एक असलेल्या सशक्त आणि निःपक्षपाती न्यायव्यवस्थेची निर्मिती करण्यात त्यांच्या सेवेची तुलना इतर व्यावसायिकांनी केलेल्या सेवेशी होऊ शकत नाही. त्यामुळे व्यावसायिक म्हणून वकिलांची भूमिका, दर्जा आणि कर्तव्ये लक्षात घेता, वकिली व्यवसाय हा सुई जेनेरिस म्हणजेच अद्वितीय स्वरूपाचा असून त्याची तुलना इतर कोणत्याही व्यवसायाशी करता येणार नाही, असे आमचे मत आहे.

८.२. वर जे उद्धृत केले आहे ते जर सध्याच्या खटल्याला लागू झाले तर क्लायंटने आपल्या कायदेशीर सल्लागाराला / वकिलाला तिच्या कार्यालयात जाण्यासाठी बोलावले असणे अगदी योग्य आहे जिथे सकाळी ७.१५ वाजता शोध मोहीम सुरू झाली होती आणि दिवसा १० तासांपेक्षा जास्त काळ चालली होती. कायद्याची अंमलबजावणी करणाऱ्या एजन्सीजद्वारे शोध घेण्यास अधीन असलेल्या क्लायंटला त्याच्या कायदेशीर सल्लागार / वकिलास फोन करून त्याला / तिला मदत करण्यास सांगणे बंधनकारक

आहे. अर्जदारांची त्यांच्या क्लायंटच्या कार्यालयात उपस्थिती प्रत्यक्षात पूर्णपणे त्यांच्या व्यावसायिक क्षमतेत होती आणि केवळ कार्यालयात त्यांची उपस्थिती आणि सीबीआय अधिकाऱ्यांच्या ओळखीबद्दल त्यांची चौकशी सीबीआयला शोध मोहीम सुरू ठेवण्यास कोणताही अडथळा ठरेल असा आरोप केला जाऊ शकत नाही. केवळ अर्जदारांच्या उपस्थितीमुळे १० तासांनंतरही त्यांच्या हस्तक्षेपामुळे शोधमोहीम थांबली किंवा त्यांना पुढील शोध घेण्यापासून रोखण्यात आले, असा आरोप सीबीआय अधिकाऱ्यांचा ही नाही. उलट एका बाजूला अर्जदार आणि दुसऱ्या बाजूला सीबीआय चे अधिकारी अशा दोन्ही बाजूंनी शब्दांची देवाणघेवाण होत असताना श्री. चोणकर यांच्या सूचनेनुसार जवळच्या वाकोला पोलीस ठाण्यात पोलीस मदत घेण्यासाठी एका कॉन्स्टेबलला पाठवण्यात आले. पोलीस आल्यानंतरही जे घडले ते श्री. चोणकर पोलीसांनी अर्जदारांना पोलीसांकडे जाण्यास सांगितले. ज्या स्टेशनचे अर्जदारांनी योग्य पालन केले आणि पोलीस ठाण्यात गेले. त्यामुळे व्यावसायिक म्हणून वकिलांची भूमिका, दर्जा आणि कर्तव्ये लक्षात घेता वकिली व्यवसाय हा अद्वितीय स्वरूपाचा असून त्याची तुलना इतर कोणत्याही व्यवसायाशी करता येणार नाही, असे मत सर्वोच्च न्यायालयाने व्यक्त केले आहे.

9. जेव्हा संबंधित आदेशाचा अभ्यास केला जातो, तेव्हा असे दिसून येते की न्यायालयाने केवळ खटल्याच्या न्यायनिर्णयाचा हवाला दिला आहे संबंधित आदेशाच्या परिच्छेद क्रमांक 6 मध्ये उद्धृत केले आहेत. त्यांचा अजिबात विचार करण्यात आलेला नाही. केवळ खटल्यांचे दाखले देण्याखेरीज, अर्जदारांमुळे खरोखरच काही अडथळा निर्माण झाला आहे की नाही हे जाणून घेण्याच्या प्रयत्नात विद्वान न्यायालयाकडून कोणतीही चर्चा केली जात नाही. पोलिस घटनास्थळी पोहोचले असता अर्जदारांनी घटनास्थळ सोडून पोलिसांसोबत जाण्यास नकार दिला असता आणि शोधमोहीम सुरू ठेवण्यात गोंधळ घातला असता तर अडथळा निर्माण झाला असता, परंतु अर्जदारांनी तसे केले नाही, असे दिसून येते की, पोलिस अधिकारी घटनास्थळी पोहोचताच आणि त्यांनी अर्जदारांना पोलिस स्टेशनमध्ये जाण्यास सांगितले, अर्जदारांनी तत्काळ पोलिस अधिकाऱ्यांचे आदेश पाळले आणि त्यांच्याबरोबर गेले. सीबीआयच्या पाच अधिकाऱ्यांच्या जबाबांमध्ये तसे काहीही नोंदवलेले नसल्याने घटनास्थळावर अर्जदारांच्या उपस्थितीमुळे शोधमोहीम थांबली नाही. या घटनेच्या तारखेपासून तब्बल १७ वर्षांचा कालावधी लोटल्याचे दिसून येत आहे. माझ्याआधी बारमध्ये व्यावसायिक वकील असलेल्या तीन अर्जदारांचे आयुष्य गेल्या १७ वर्षांपासून त्यांच्या नावासोबत

जोडलेल्या आरोपींच्या कलंकामुळे कलंकित झाले आहे. जर अर्जदारांकडून खरोखरच अडथळा आला असता, तर नोंदवलेला एफआयआर आणि नोंदवलेल्या सीबीआयच्या पाच अधिकाऱ्यांचे जबाब वेगळे शब्दबद्ध करायला हवे होते. अर्ज फेटाळण्याचे प्रथमदर्शनी पुरावे रेकॉर्डवर आहेत, या आधारावर हा आदेश पुढे जातो. वस्तुस्थिती काय आहे हे विद्वान सत्र न्यायालयाने सविस्तर पणे सांगितलेले नाही किंवा त्यावर चर्चा करण्याचा प्रयत्नही केलेला नाही. या आदेशाच्या परिच्छेद क्रमांक ९ मध्ये दोषमुक्ती अर्ज फेटाळण्यासाठी फिर्यादीपक्षाकडे प्रथमदर्शनी पुरावे असल्याचे निदर्शनास आले आहे. सध्याच्या खटल्यातील वस्तुस्थिती आणि परिस्थिती पाहता सध्याच्या खटल्यात आरोपी म्हणून दाखल करण्यात आलेल्या अर्जदारांच्या डोक्यावर डॅमोक्लेसची टांगती तलवार किती काळ सहन करता येईल, हा प्रश्न माझ्यासमोर आहे. रेकॉर्डवर ठेवलेल्या मजकुराच्या आधारे अभ्यासू एपीपीने ज्या पद्धतीने आणि वर्तनाने सध्याच्या खटल्याचा युक्तिवाद केला आहे, त्याचे मला तितकेच कौतुक करावे लागेल कारण तिने विधानांमध्ये न सापडलेल्या गोष्टीवर अतिरेक करण्याचा प्रयत्न केलेला नाही. सीबीआयच्या पाच अधिकाऱ्यांचे जबाब ग्राह्य धरण्यात आले असून प्रथमदर्शनी विचार केल्यास सध्याच्या प्रकरणात कलम ३५३ आयपीसी लागू करण्यात येईल, असे

आदेशात म्हटले आहे. त्याच रेकॉर्डचा अभ्यास केल्यावर मला त्यात असे कोणतेही साहित्य आढळले नाही जे अर्जदारांना सीबीआय अधिकाऱ्यांमध्ये अडथळा आणल्याबद्दल दोषी ठरविण्यासाठी वापरले जाऊ शकते. अमित कपूर विरुद्ध रमेश चंदर (2012) 9 SCC 460 या खटल्यात सर्वोच्च न्यायालयाने कलम ३९७ किंवा ४८२ सीआरपीसी अंतर्गत अधिकारक्षेत्राचा योग्य वापर करण्यासाठी, विशेषतः आरोप रद्द करण्याच्या संदर्भात लक्षात घ्यावयाची तत्त्वे निश्चित केली आहेत. ज्या तत्त्वांच्या आधारे पुनरीक्षणात्मक अधिकारक्षेत्राचा वापर केला जाऊ शकतो, त्यातील एक तत्त्व म्हणजे जर आरोप इतके बेताल आणि स्वाभाविकपणे अशक्य असतील की कोणतीही विवेकी व्यक्ती अशा निष्कर्षापर्यंत पोहोचू शकत नाही आणि जिथे फौजदारी गुन्ह्याच्या मूलभूत घटकांचे समाधान होत नसेल तर न्यायालय हस्तक्षेप करू शकते. परिच्छेद क्रमांक २७.२ मध्ये सर्वोच्च न्यायालयाने संबंधित तत्त्वे स्पष्ट केली आहेत ज्यात असे म्हटले आहे :-

27.2 खटल्याच्या नोंदीवरून करण्यात आलेले बिनबुडाचे आरोप आणि त्यासोबत सादर केलेली कागदपत्रे प्रथमदर्शनी गुन्हा सिद्ध करतात की नाही,

याची चाचणी न्यायालयाने घ्यावी. जर आरोप इतके निरर्थक आणि स्वाभाविकपणे अशक्य असतील की कोणतीही विवेकी व्यक्ती अशा निष्कर्षपर्यंत पोहोचू शकत नाही आणि जिथे फौजदारी गुन्ह्याच्या मूलभूत घटकांचे समाधान होत नसेल तर न्यायालय हस्तक्षेप करू शकते.

XXXXXX

27.3 उच्च न्यायालयाने अनावश्यक हस्तक्षेप करू नये . आरोप निश्चित करण्याच्या किंवा आरोप रद्द करण्याच्या टप्प्यावर खटला शिक्षेत संपेल की नाही याचा विचार करण्यासाठी पुराव्यांची बारकाईने तपासणी करण्याची आवश्यकता नाही.

XXXXXX

२७.९ न्यायालयांना आणखी एक अत्यंत महत्त्वाची सावधगिरी बाळगावी लागते ती म्हणजे ते रेकॉर्डवरील तथ्ये, पुरावे आणि सामग्री तपासू शकत नाहीत ज्याच्या आधारे खटला दोषसिद्धीत संपेल की नाही हे ठरवता येत नाही, न्यायालय प्रामुख्याने एकूणच घेतलेल्या आरोपांशी संबंधित आहे की ते गुन्हा ठरेल की नाही

आणि, तसे असेल तर तो न्यायालयीन प्रक्रियेचा गैरवापर आहे का, ज्यामुळे अन्याय होतो.

XXXXXX

27.15 वरीलपैकी कोणत्याही किंवा सर्व गोष्टींसह, जेथे न्यायालयाला असे आढळले की ते संहितेच्या प्रक्रियेचा गैरवापर ठरेल किंवा न्यायाचे हित अनुकूल आहे, अन्यथा ते आरोप रद्द करू शकते. या अधिकाराचा वापर डेबिटो जस्टिटीया म्हणून करायचा आहे, म्हणजेच ज्या प्रशासनात न्यायालये अस्तित्वात आहेत, त्या प्रशासनाला खऱ्या अर्थाने आणि भरीव न्याय द्यायचा आहे.

10. भादंवि कलम ३५३ अन्वये गुन्ह्याचे घटक शोधताना मारहाणीच्या वेळी अधिकारी त्याच्यावर लादलेले कर्तव्य कायदेशीररित्या पार पाडत होता का, याची चाचणी घेतली जाते. त्याच्याकडे बळ किंवा हल्ला केला पाहिजे. सध्याच्या प्रकरणात दोन्ही पक्षांमध्ये फक्त शब्दांची देवाणघेवाण झाली म्हणजे एकीकडे अर्जदार आणि श्री . भालचंद्र चोणकर, सीबीआय एसीबीचे पोलिस निरीक्षक दुसरीकडे. आयपीसीच्या कलम 353 च्या स्पष्टीकरणात सध्याच्या प्रकरणातील तथ्यस्पष्टपणे समाविष्ट आहे कारण कोणत्याही

हावभावाने किंवा तयारीने कोणतीही धमकी किंवा हल्ला केलेला नाही आणि म्हणूनच अर्जदारांना सध्याच्या प्रकरणात निर्दोष मुक्त केले जाण्याची शक्यता आहे. लोकसेवक म्हणून कर्तव्य बजावणाऱ्या सीबीआय अधिकाऱ्यांवर फौजदारी बळाचा वापर करून मारहाण केल्याचा कोणताही पुरावा सीबीआयच्या पाच अधिकाऱ्यांच्या जबाबांमध्ये नाही. एखाद्या अधिकाऱ्याला केवळ प्रतिरोध हा भादंवि कलम 353 खालील गुन्हा मानला जाणार नाही. प्रतिरोधाचे स्वरूप महत्त्वाचे आहे. सीबीआय अधिकारी यांना ओळखपत्र दाखवा असे विचारणे त्यांना कर्तव्य बजावण्यापासून रोखत नाहीत . अर्जदारांवर दोषारोप पत्र दाखल करण्यासाठी या प्रकरणात ही एकमेव गोष्ट समोर आली आहे. अर्जदार क्रमांक १ हे संबंधित पक्षाचे वकील होते. अर्जदार क्रमांक २ व ३ यांना त्यांची कोणतीही चूक नसताना वरील कारवाईचे परिणाम विनाकारण भोगावे लागले आहेत.

11. सध्याच्या प्रकरणात, अर्जदारांनी कोणताही प्रतिरोध केलेला नाही. सीबीआय अधिकाऱ्यांना ओळखपत्र जाहीर करण्यास सांगणे हे हल्ला किंवा फौजदारी बळाचे कृत्य मानले जाऊ शकत नाही. भादंवि कलम ३५३ अन्वये गुन्हा घडवून आणण्यासाठी,

अभियोजन पक्षाला आयपीसीच्या कलम ३५३ मधील आवश्यक घटक सिद्ध करणे आवश्यक आहे जे म्हणजे आरोपीने त्यांच्यावर (सीबीआय अधिकाऱ्यांवर) हल्ला केला किंवा फौजदारी बळाचा वापर केला, गुन्ह्याच्या वेळी लोकसेवक असा लोकसेवक म्हणून कायद्याने त्यांच्यावर लादलेले कर्तव्य पार पाडत होता किंवा गुन्हा रोखण्याच्या किंवा रोखण्याच्या हेतूने केला गेला होता अधिकाऱ्याने कायद्याने लादलेले कर्तव्य पार पाडणे किंवा कायद्याने लादलेले कर्तव्य कायदेशीररित्या पार पाडताना लोकसेवकाने केलेल्या किंवा करण्याचा प्रयत्न केल्यामुळे ते घडले आहे. सध्याच्या प्रकरणात वरीलपैकी कोणताही घटक प्रथमदर्शनी सिद्ध झालेला नाही. त्या दृष्टीने फौजदारी पुनरीक्षण अर्ज मंजूर होण्यास पात्र आहे.

12. आमेर खान विरुद्ध महाराष्ट्र राज्य आणि ओआरएस (2023) SCC Online Bom 818 या खटल्यात सर्वोच्च न्यायालयाने कलम ३५३ आयपीसी अंतर्गत कारवाई चा वापर सरकारी अधिकारी सहजपणे करू शकत नाही, असे स्पष्ट निर्देश दिले आहेत. या न्यायालयाच्या खंडपीठाने आमेर खान या प्रकरणात कलम ३५३ आयपीसी अंतर्गत

गुन्हाच्या घटकांचे विश्लेषण केले आहे. परिच्छेद क्र.७ ते ११ मध्ये जे तात्काळ संदर्भासाठी खाली दिले आहेत:-

7. रेकॉर्डवरील वस्तुस्थितीचे मूल्यमापन करण्यासाठी आयपीसीच्या कलम 353 अन्वये गुन्हा काय आहे हे पाहणे आवश्यक आहे.

353. लोकसेवकाला कर्तव्य बजावण्यापासून रोखण्यासाठी हल्ला किंवा फौजदारी बळाचा वापर - जो कोणी लोकसेवक म्हणून आपले कर्तव्य पार पाडताना लोकसेवक असलेल्या कोणत्याही व्यक्तीवर हल्ला करतो किंवा फौजदारी बळाचा वापर करतो किंवा त्या व्यक्तीला असे लोकसेवक म्हणून कर्तव्य बजावण्यापासून रोखतो किंवा रोखतो किंवा अशा व्यक्तीने त्याचे कर्तव्य पार पाडताना केलेल्या किंवा करण्याचा प्रयत्न केलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या परिणामी अशा लोकसेवकाला पाच वर्षांपर्यंत कारावास किंवा दंड किंवा दोन्ही शिक्षा होऊ शकतात.

8. या तरतुदीचे साधे वाचन केल्यास असे लक्षात येते की, या तरतुदीची कठोरता आकर्षित करण्यासाठी सर्वप्रथम लोकसेवक आपले कर्तव्य बजावत

असणे आवश्यक आहे. असे कर्तव्य 'वैध' असले पाहिजे, असे म्हणायला हरकत नाही. इतर काही तरतुदींप्रमाणे लोकसेवकाकडून 'कर्तव्यबजावणी'चा विचार येथे केला जात नाही. त्यामुळे ही तरतूद लागू करण्यासाठी कायदेशीर कर्तव्य पार पाडणे ही अट आहे.

9. शिवाय, या तरतुदीला आकर्षित करण्यासाठी त्या व्यक्तीला त्याचे कायदेशीर कर्तव्य पार पाडण्यापासून रोखण्यासाठी किंवा रोखण्यासाठी लोकसेवकावर हल्ला करणे किंवा फौजदारी बळाचा वापर करणे आवश्यक आहे.

- आयपीसीच्या कलम 349 मध्ये गुन्हेगारी बळाची व्याख्या खालीलप्रमाणे आहे;

349. बल - एखाद्या व्यक्तीने दुसऱ्याला गती, गती बदलणे किंवा गती थांबविल्यास किंवा एखाद्या पदार्थास अशी गती किंवा गती बदलल्यास किंवा त्या पदार्थाला त्या पदार्थाच्या शरीराच्या कोणत्याही भागाच्या संपर्कात आणणारी गती थांबवल्यास दुसऱ्याला बलाचा वापर असे म्हटले जाते, किंवा त्या दुसऱ्याने परिधान केलेल्या किंवा घेऊन जाणाऱ्या कोणत्याही गोष्टीशी

किंवा अशा कोणत्याही गोष्टीशी ज्यामुळे अशा संपर्कामुळे त्या दुसऱ्याच्या भावनांवर परिणाम होतो: परंतु गती ला कारणीभूत असणारी व्यक्ती, किंवा गती बदलणे किंवा गती थांबविणे, ती गती, गती बदलणे किंवा गती थांबविणे या तीन पैकी एका मार्गाने पुढे वर्णन केलेल्या तीन मार्गांपैकी एका मार्गाने कारणीभूत ठरते:

पहिला.- स्वतःच्या शारीरिक शक्तीने.

दुसरं.- कोणत्याही पदार्थाची अशा प्रकारे विल्हेवाट लावणे, की गती किंवा बदल किंवा समाप्ती त्याच्या कडून किंवा इतर कोणत्याही व्यक्तीकडून पुढील कृती न करता होते.

तिसरे.- कोणत्याही प्राण्याला हालचाल करण्यास प्रवृत्त करून, त्याची गती बदलण्यास किंवा हालचाल थांबविण्यास प्रवृत्त करून."

10. वरील व्याख्येत स्पष्टपणे असे दिसून येते की, जेव्हा एखादी व्यक्ती दुसऱ्याला गती निर्माण करते, गती बदलते किंवा गती थांबवते तेव्हाच त्यात स्पष्टपणे दिलेल्या तीन मार्गांपैकी एका मार्गाने म्हणजे स्वतःच्या शारीरिक

सामर्थ्याने किंवा कोणत्याही पदार्थाची अशा प्रकारे विल्हेवाट लावणे की गती किंवा बदल किंवा गती थांबते आणि कोणत्याही प्राण्याला त्याची गती बदलण्यासाठी किंवा थांबविण्यासाठी प्रवृत्त करते तेव्हाच त्याचा वापर केला जाऊ शकतो. हालचाल बंद करा. तीनपैकी कोणत्याही एका मार्गाचा अवलंब न केल्यास किंवा गति, बदल किंवा समाप्ती न झाल्यास वरील व्याख्या आकर्षित होणार नाही.

11. कलम 350 मध्ये परिभाषित केलेल्या फौजदारी बळाचा अर्थ असा आहे की जो कोणी त्या व्यक्तीच्या संमतीशिवाय, कोणताही गुन्हा करण्यासाठी किंवा अशा बळाचा वापर करून ज्या व्यक्तीला बळाचा वापर केला जातो त्या व्यक्तीला इजा, भीती किंवा चिडचिड करण्याची शक्यता निर्माण करण्यासाठी किंवा जाणून घेण्यासाठी जाणीवपूर्वक कोणत्याही व्यक्तीवर बळाचा वापर करतो, दुसऱ्याला गुन्हेगारी बळाचा वापर केल्याचे सांगितले जाते."

12.1. वरील निर्णयाच्या परिच्छेद क्रमांक 19 मध्ये असा निष्कर्ष काढण्यात आला आहे की सरकारी कर्मचाऱ्याला त्याच्या कायदेशीर कर्तव्यात अडथळा आणला जाऊ नये

किंवा अडथळा येऊ नये आणि सध्याच्या प्रकरणाप्रमाणे सरसकट बेकायदेशीरपणा झाकण्यासाठी कोणत्याही प्रकारे बेईमान व्यक्तींच्या हातातील एक साधन बनू दिले जाऊ नये यासाठी कलम 353 आयपीसीची तरतूद लागू करण्यात आली आहे. या तरतुदीनुसार गुन्हा दाखल करण्यासाठी लोकसेवकाकडून कायदेशीररित्या कर्तव्ये पार पाडण्याचा घटक असणे आवश्यक आहे, जे पहिल्या एफआयआरमधून आलेल्या खटल्यातील ट्रायल कोर्टाच्या निकालांमध्ये नाकारले गेले आहे.

13. वरील निरीक्षणे व निष्कर्ष लक्षात घेता दिनांक २५.०६.२०२४ रोजीचा आदेश शाश्वत नसून तो रद्द करून रद्दबातल केला जातो. निशाणी १३ खाली माझ्यासमोरील तीनही अर्जदार यांचा डिस्चार्जसाठी अर्ज. मंजूर करण्यात येतो.

14. सीबीआय अधिकारी/कर्मचाऱ्यांनी वापरलेल्या अधिकारांचा गैरवापर करण्याचे हे उत्कृष्ट प्रकरण आहे. स्वतःचे जबाब आणि दाखल केलेल्या एफआयआरच्या बळावर तक्रारदाराचा कथित दावा कलम ३५३ आयपीसी अंतर्गत कधीच सिद्ध होऊ शकत नाही. मारहाण, फौजदारी बळाचा वापर, सरकारी कर्मचाऱ्याला अडथळा आणणे आणि शोधमोहीम सुरू ठेवण्यास अडथळा आणणे हे सरकारी पक्षाकडून सिद्ध करता येत नाही

कारण प्रत्यक्षात असा कोणताही आरोप नाही. केवळ सीबीआय अधिकारी पोलिस निरीक्षक, एसीबी, सीबीआय यांना ओळखपत्र दाखवण्यास सांगितल्याने सीबीआय अधिकारी संतप्त झाले असून, त्यांनी तत्काळ पोलिस अधिकाऱ्यांना बोलावून कलम ३५३ भादंवि लागू करून अर्जदारांना अटक केली आहे. भारतीय दंड संहितेच्या कलम ३५३ च्या अंमलबजावणीबाबत कोणताही विचार न करता अर्जदारांना अटक करून पोलिस अधिकाऱ्यांनी सीबीआय अधिकाऱ्यांची आंधळी भूमिका घेतली आहे. ज्याचा परिणाम असा झाला की, तिन्ही अर्जदारांना 04.11.2009 रोजी त्यांना जामीन मिळेपर्यंत एक रात्र कारावास त्रास सहन करावा लागला.

15. हे न्यायालय फक्त कल्पना करू शकते की काय झाले असेल त्यावेळी अर्जदार क्रमांक १ च्या फर्ममध्ये लॉ इंटरन म्हणून इंटरन म्हणून काम करत असलेल्या एका महाविद्यालयीन कायद्याच्या विद्यार्थ्याच्या म्हणजेच अर्जदार क्रमांक ३ च्या मनात या उदात्त व्यवसायात पाऊल ठेवण्याच्या उंबरठ्यावर असताना बदनामी, बदनामी आणि बदनामी सहन करावी लागली. अर्जदार क्रमांक ३ माझ्यासमोर हजर असून आता बारमध्ये अॅडव्होकेट म्हणून प्रॅक्टिस करत आहे. ते आज ३८ वर्षांचे आहेत. त्याशिवाय

अर्जदार क्रमांक १ आणि २ या दोघांनाही आयपीसी कलम ३५३ अन्वये आरोपी ठरवून गेल्या १७ वर्षांपासून जामिनावर असल्याबद्दल दाखल करण्यात आलेल्या तक्रारीमुळे ही समस्या स्पष्टपणे सहन करावी लागली आहे. वकिलांच्या आयुष्यातील सर्वोत्तम वर्षे चिंतेत गेले आहेत आणि त्यांची नावे पडताळून पाहण्यासाठी आणि सुटकेसाठी न्यायालयापासून न्यायालयात धाव घेत आहेत.

16. ही अतिशय भक्कम वस्तुस्थिती आहे. सीबीआय अधिकाऱ्याला ओळखपत्र दाखवून स्वतःची ओळख पटवण्यास सांगितल्यावर त्याला झालेल्या जखमी अहंकार आणि अपमानाचे हे स्पष्ट आणि निर्विवाद प्रकरण आहे, ज्यामुळे नंतरच्या घटना घडल्या आणि आयपीसीच्या कलम ३५३ अन्वये अर्जदारांविरुद्ध तक्रार करण्यात आली. गेल्या १० तासांपासून सुरू असलेला शोध थांबविण्यासाठी किंवा थांबविण्यासाठी अडथळा, फौजदारी बळाचा वापर, अडथळा आणि अडथळा आणण्यासाठी तपास अधिकाऱ्याने नोंदवलेल्या एफआयआर किंवा चार (४) सीबीआय अधिकारी/कर्मचाऱ्यांच्या जबाबांमध्येही रेकॉर्डवर काहीही नाही. त्याऐवजी, अर्जदार तसे करण्यास सांगितल्यावर पोलिस स्टेशनकडे रवाना झाले आणि त्यांना समजलेल्या किंवा न केलेल्या कृत्यांसाठी

बेकायदेशीर अटक झाली. राज्याच्या हातून वरील मुद्द्यावर अर्जदार तब्बल १७ वर्षे त्रस्त आहेत, हा गंभीर प्रश्न आहे.

17. म्हणून मी प्रतिवादी-राज्याला निर्देश देऊ इच्छितो की माझ्यासमोरील तीन (३) अर्जदारांना प्रत्येकी १५,०००/- रुपये खर्च त्यांच्या १७ वर्षांच्या बदनामी आणि त्रासासाठी खर्च म्हणून द्यावा. आजपासून चार (४) आठवड्यांच्या कालावधीत अर्जदारांना राज्याद्वारे खर्च अदा करावा.

18. कायद्याची अंमलबजावणी करणाऱ्या यंत्रणांकडून कायदेशीर तरतुदींचा गैरवापर होऊ नये, जेणेकरून या देशातील सर्वसामान्य माणूस आणि नागरिकांना कधीही भरून न निघणारा त्रास आणि कष्ट होऊ नये, यासाठी कायदा अंमलबजावणी यंत्रणांना स्पष्ट संदेश देण्यासाठी हा खर्च देण्यात आला आहे

प्रबळ आहे.

19. सध्याच्या प्रकरणात अर्जदारांकडून कोणतेही हावभाव करून किंवा कोणतीही तयारी करून मारहाण करण्याचा प्रश्नच उद्भवत नसल्याचे स्पष्ट पणे दिसून येत आहे.

सीबीआय अधिकारी श्री. चोणकर यांना त्याच्यावर फौजदारी बळाचा वापर करतील, अशी भीती वाटली.

20. तथापि, प्रतिवादी-राज्य सूचनेनुसार तीन (३) अर्जदारांना देण्यात आलेल्या खर्चाची वरील रक्कम प्रथम माहिती देणारे तक्रारदार श्री. भालचंद्र एम. चोणकर, पोलिस निरीक्षक, एसीबी, सीबीआय यांच्याकडून वसूल करण्यास मोकळे असेल.

21. फौजदारी पुनरीक्षण अर्ज मंजूर आणि वरील अटींमध्ये त्याची विल्हेवाट लावली.

[मिलिंद न. जाधव, जे.]

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या/ तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-X-X-X